

Lärandemål för Dispurse Litteracitetsutbildning

Förord

Stiftelsen Dispurse vill bidra till att fler kvinnor får möjlighet att utveckla en grundläggande litteracitet som är funktionell och digital. Det räcker inte att endast lära sig att läsa, skriva och räkna i sig utan lärandet behöver vara nära kopplat till individens behov och vara applicerbart i vardagen. Dispurse har ett starkt fokus på en användbar och funktionell litteracitet och numeracitet.

Dispurse Litteracitetsutbildning består utav tre delar som kompletterar varandra; FOCUS med tillhörande undervisningsmaterial, fristående läsutrymmen, samt vidareutbildningar. På Dispurse är vi övertygade om att en litteracitetsutbildning med dessa tre komponenter skapar en säkrare grund för ett livslångt lärande.

I detta dokument beskrivs litteracitetsutbildningens övergripande lärandemål, dess koppling till Resursmodellens litteracitetspraktiker och begreppen funktionell litteracitet och numeracitet. Vidare beskrivs hur de övergripande lärandemålen bryts ned i delmål inom de tre komponenterna som utgör litteracitetsutbildningen.

I avsnitt 1 redogörs kort för litteracitetsutbildningens teoretiska ramverk: Resursmodellen för grundläggande litteracitet, samt begreppen funktionell litteracitet och numeracitet. Hela utbildningens övergripande mål presenteras i avsnitt 2 och i avsnitt 3 presenteras sedan de övergripande målen och lärandemålen för arbetet med FOCUS och det tillhörande undervisningsmaterialet. I avsnitt 4 presenteras de övergripande målen för arbetet med läsutrymmen och avslutningsvis, i avsnitt 5, presenteras de övergripande målen för vidareutbildningar.

Vi hoppas att dokumentet ger en god överblick över litteracitetsutbildningens teoretiska förankring och övergripande mål samt hur dessa övergripande mål bryts ned i lärandemål kopplade till de tre olika delarna i litteracitetsutbildningen. Mer detaljerad information om de tre delarna i litteracitetsutbildningen finns i Dispurse Guidelines.

Vill du komma i kontakt med oss hittar du alla kontaktuppgifter och mycket mer på vår hemsida www.dispurse.org eller via mail till contact@dispurse.org

Göteborg, 24 januari 2022

Beatrice Johansson, (COO)

Innehåll

1. RESURSMODELLEN, FUNKTIONELL LITTERACITET OCH NUMERACITET	4
2. ÖVERGRIPANDE MÅL FÖR DISPURSE LITTERACITETSUTBILDNING	5
3. MÅL FÖR ARBETET MED FOCUS OCH TILLHÖRANDE UNDERVISNINGSMATERIAL	8
3.1. MÅL FÖR DE FYRA LITTERACITETSPRAKTIKerna OCH FÖR NUMERACITET I FOCUS OCH UNDERVISNINGSMATERIAL	8
3.1.1. <i>Betydelseskäpande praktik: Arbete med texters och bilders innehåll och struktur</i>	8
3.1.2. <i>Kodkänningspraktik: Arbete med språkets form i tal, bild och skrift</i>	9
3.1.3. <i>Textanvändningspraktik: Arbete med texters funktion och sociala betydelse</i>	10
3.1.4. <i>Analyserande praktik: Arbete med ifrågasättande och rekonstruktion av texter</i>	11
3.1.5. <i>Mål för Numeracitet i FOCUS och undervisningsmaterial</i>	12
4. MÅL FÖR LÄSUTRYMMEN	12
5. MÅL FÖR VIDAREUTBILDNINGAR	13
REFERENSER	14

1. Resursmodellen, funktionell litteracitet och numeracitet

En resursmodell för grundläggande litteracitet

Stiftelsen Dispurse har valt att utgå från en specifik modell för sitt grundläggande litteracitetsarbete. Denna modell ger ramar för utvecklingen av litteracitetsutbildningen, dess innehåll och genomförande. Modellen är didaktisk och presenterades av Franker (2016). Den bygger ursprungligen på Freebody & Lukes ”The Four Resources Model” (1999) men har bearbetats och kompletterats med ett tydligare deltagarfokus.

Arbetet som beskrivs i Resursmodellen utgår konsekvent ifrån varje individs språkliga, litteracitetstanknutna och sociokulturella resurser. Dessa resurser är alltid utgångspunkt för undervisningens utformning. Genom ett teoretiskt och praktiskt arbete inom fyra olika litteracitetspraktiker utvecklas, förutom kodknäkningsfärdigheter, deltagarnas förståelse och analys av texter, deras textanvändning och deras eget textskapande. När dessa varierade fokus integreras i det dagliga arbete ger det deltagarna en direkt användbar litteracitet som även ger en trygg grund för vidare studier (Franker 2016:7–8).

Franker lyfter fram resursmodellen med de fyra litteracitetspraktikerna som ett verktyg för läraren att använda, både när man planerar och genomför sin undervisning, men även när man tillsammans sedan utvärderar den.

Modellen (se figur 1) visar hur de resurser individen redan har skaffat sig kan bli en utgångspunkt för och påverkar det praktiska arbetet inom de fyra olika litteracitetspraktikerna.

Figur 1: Resursmodellen. *Qarin Franker, 2016 (inspirerad av Freebody & Luke 1999)*

Funktionell litteracitet

Deltagarna skall få möjlighet att utveckla en grundläggande litteracitet som präglas av ett funktionellt perspektiv. Att vara litterat inbegriper inte endast att man kan läsa och skriva i ett formellt skolsammanhang, det inbegriper också förmågan att kunna tolka symboler, logotyper, bilder och multimodala texter och skriftbaserat talspråk, exempelvis att kunna förstå en nyhetsuppläsning i TV (Franker 2018:20).

Ett funktionellt perspektiv på litteracitet inbegriper ett fokus på att lärandet behöver vara nära kopplat till individens behov och vara applicerbart i dess vardag. Så här definierar UNESCO funktionell litteracitet:

"...functional literacy is the ability to identify, understand, interpret, create, communicate and compute, using printed and written materials associated with varying contexts. It involves a continuum of learning that empowers people to achieve their goals, to develop their knowledge and potential, and to participate fully in their community and wider society (UNESCO 2017).

Att utveckla en funktionell litteracitet handlar alltså om att utveckla förmågor och färdigheter som är kopplade till det sociala och kulturella sammanhanget där deltagaren lever och verkar.

Olika samhällen kräver olika nivåer av litteracitet och detta innebär att en människa kan bedömas som litterat i ett samhälle men inte anses vara det i ett annat (Franker, 2013:779). I Disperuses litteracitetsprogram anpassas därför innehållet så nära som möjligt till varje deltagare och till den aktuella miljön.

Grundläggande numeracitet

En grundläggande numeracitet *ingår* naturligt i det grundläggande litteracitetsarbetet. Grundläggande numeracitet kallas ibland basmatematik. Då ses basmatematiken som en naturlig del av det vardagliga praktiska läsandet och skrivandet. Det kan vara situationer där man ska hantera pengar, planera resor, förstå räkningar och lönebesked eller använda sitt DNI, men också kunskaper som behövs för att kunna delta i aktuella diskussioner i samhället. Att utveckla färdigheter i basmatematik är viktigt för att kunna förstå sin omgivning och kunna påverka och agera i densamma (Eek 2018:1-2).

Numeracitet och basmatematik inbegriper, i likhet med termen litteracitet, således färdigheter som gör det möjligt för en individ att hantera sin vardag. Det som krävs vad gäller numeracitet varierar också beroende på det samhälle där individen bor och verkar.

De delar i FOCUS som främst fokuserar numeracitet kommer att utvecklas ytterligare längre fram och såväl innehåll som lärandemål kopplade till numeracitet kommer då att uppdateras (se avsnitt 3.1.5.).

2. Övergripande mål för Disperse litteracitetsutbildning

Genom att aktivt använda FOCUS-materialet (digitalt och analogt) i kombination med samverkande verksamhet i läsutrymmen och vidareutbildningar baserade på deltagarnas behov och intressen, vill Disperse skapa en grundläggande litteracitet som ger fler kvinnor möjlighet till ett livslångt lärande.

Utbildningens åtta övergripande mål tar avstamp i Resursmodellens olika litteracitetspraktiker samt begreppen funktionell litteracitet och numeracitet. De fyra första målen är särskilt förankrade i Resursmodellen och dess *litteracitetspraktiker* och fokuserar arbetet med FOCUS och det tillhörande undervisningsmaterialen. Det femte, sjätte och sjunde målet är särskilt förankrat i begreppet *funktionell numeracitet* och fokuserar bland annat i numeracitetsdelarna i FOCUS och tillhörande undervisningsmaterial. Det åttonde målet är särskilt förankrat i *funktionell litteracitet* och fokuseras särskilt i vidareutbildningar. I läsutrymmena får deltagarna möjlighet att utveckla *alla färdigheter* som ingår i de övergripande målen.

Utbildningens åtta övergripande mål

- 1) ***Deltagaren läser och förstår texter, både muntliga, skriftliga och visuella, som deltagaren behöver för att kunna göra aktiva val som rör hennes/hans livssituation.***

Detta inbegriper exempelvis att läsa och förstå brev från myndighet och vänner, att läsa och förstå ett kvitto, en webbsida eller ett politiskt budskap. I detta betydelseskapande och kodknäckande arbete med vardagliga, och för deltagaren användbara, texters innehåll, struktur samt språkets form skall deltagaren alltid ges möjlighet att utgå från sina tidigare erfarenheter av text av olika slag.

- 2) ***Deltagaren skriver och läser texter, både på papper, dator och telefon som hon/han behöver kunna för att aktivt söka och ta del av information, påverka genom text och interagera skriftligt med sin omgivning.***

I detta betydelseskapande och kodknäckande arbete med vardagliga, användbara texter skall deltagaren alltid ges möjlighet att utgå från sina tidigare erfarenheter av skrift av olika slag. Detta mål rymmer att bl.a. att deltagaren skall få möjlighet att läsa och själv skriva vardagliga, för deltagaren användbara, texter i pappersform, på dator samt telefon, ex sms. Deltagaren skall också få möjlighet själv skriva för hand och på tangentbord samt träna på att söka och ta del av viktig information.

- 3) ***Deltagaren analyserar kritiskt olika texter, både muntliga, skriftliga och visuella och drar slutsatser kring vem och varför texten har uppkommit vilket bidrar till att deltagaren kan sälla och analysera de omgivande texterna i sin vardag och göra aktiva val.***

I detta analyserande arbete skall deltagaren ges möjlighet att utgå från sina tidigare erfarenheter i analyser av omgivande texter. Detta mål rymmer bl.a. att deltagarna skall få möjlighet att öka sin medvetenhet om att texter aldrig är neutrala utan alltid har en avsändare med en specifik avsikt. Vissa texter kan t.ex. med sin utformning och i sina ordval utesluta möjligheten för vissa läsare att ta del av dem.

- 4) ***Deltagaren använder olika typer av texter och anpassar dessa efter aktuell mottagare.***

I detta arbete som fokuserar på textanvändning skall deltagaren ges möjlighet att utgå från sina tidigare erfarenheter av att förstå och använda sig av olika texter som förebilder. Men även själv

bli medveten och kunna producera olika typer av egna texter. Detta mål rymmer bl.a. att deltagaren skall ges möjlighet att reflektera kring syfte och användningsområde för de texter som deltagaren själv möter i sin vardag och använder, eller vill använda sig av.

5) ***Deltagaren känner tilltro till sin egen förmåga att köpa och sälja varor och då förstå texter som används i sammanhanget***

I det grundläggande litteracitetsarbetet, som också inbegriper numeracitet, skall deltagaren bland annat få möjlighet att utveckla och använda sin kunskap om hur man använder de fyra räknesätten och hur grundläggande matematiska begrepp, t.ex. vikt och längdmått, används i olika vardagssituationer.

6) ***Deltagaren kan planera sin tid och delta i olika samhällsliga aktiviteter genom sin kunskap om klockan och kalendern***

I det grundläggande litteracitetsarbetet, som också inbegriper numeracitet, skall deltagaren bland annat få möjlighet att utveckla tidsbegrepp och använda sin kunskap om hur man använder en kalender och klocka i vardagliga situationer.

7) ***Deltagaren har möjlighet att utveckla sina inkomstmöjligheter och påverka sin privatekonomi efter behov genom att förstå och kunna hantera enkla matematiska räknesätt***

I det grundläggande litteracitetsarbetet, som också inbegriper numeracitet, skall deltagaren bland annat ges möjlighet att förstå och kunna använda enkla matematiska räknesätt och grundläggande begrepp, vilket ger deltagaren verktyg att utveckla sina inkomstmöjligheter.

8) ***Deltagaren ges möjlighet att studera vidare inom områden som deltagaren själv valt samt möjlighet att ta del av formell vuxenutbildning***

Parallellt med utbildningen i FOCUS och dess undervisningsmaterial eller efter avslutad utbildning, skall deltagaren, med hjälp av lokala aktörer, ges möjlighet att utbilda sig inom områden som deltagaren själv vill. Det kan handla om såväl informell utbildning som exempelvis marsvinsuppfödning, odlingskurser eller kurser inom eget företagande. Det kan också vara formell utbildning där de deltagare som så önskar kan få möjlighet att certifieras för att kunna fortsätta sitt lärande inom formell vuxenutbildning.

De övergripande målen tydliggör vilka mål som de tre olika delarna i litteracitetsprogrammet: FOCUS med tillhörande undervisningsmaterial, separata läsutrymmen och vidare utbildningar i huvudsak bör ansvara för. Det är viktigt att understryka att det i verkligheten inte är lika lätt att särskilja dessa tre delar och deras mål från varandra då de är integrerade.

3. Mål för arbetet med FOCUS och tillhörande undervisningsmaterial

I detta avsnitt beskrivs målen för arbetet med FOCUS och det kompletterande undervisningsmaterialet kopplat till de fyra litteracitetspraktikerna.

Målet med applikationen FOCUS och dess tillhörande undervisningsmaterial är att erbjuda en utbildning där deltagaren lär sig att läsa, skriva och räkna och får möjlighet att utveckla en grundläggande litteracitet som både är funktionell och både digital och analog.

Undervisningsmaterialet är utvecklat för att komplettera deltagarnas arbete i FOCUS och dess utformning följer därför FOCUS och dess innehåll. Materialet erbjuder deltagaren ytterligare möjligheter att både individuellt och tillsammans med andra i grupp, medvetet arbeta med de fyra litteracitetspraktikerna i kombination med arbetet i FOCUS.

Det individuella häftet fokuserar på att ge möjlighet till mängdträning och att, utifrån ett kontextualiserat innehåll, ge möjlighet för deltagaren att fortsätta den läs och skrivutveckling som påbörjats i FOCUS.

Grupphäftet syftar till att ge möjlighet för deltagarna att i grupp arbeta integrerat i de fyra litteracitetspraktikerna, med fokus på diskussion och reflektion kring vardagliga texter och ämnen som exempelvis anemi och mäns våld mot kvinnor.

Appen och det papperbaserade undervisningsmaterialet, hör alltså ihop och bör betraktas som en integrerad helhet. Både FOCUS och det tillhörande undervisningsmaterialet utvecklas kontinuerligt utifrån aktuell forskning om vuxnas litteracitetsutveckling och de erfarenheter som görs i fält.

Målet är att de övningar och det innehåll som erbjuds i FOCUS och det tillhörande undervisningsmaterialet skall ge möjlighet för deltagaren att arbeta inom alla fyra litteracitetspraktikerna på ett integrerat sätt. Det sker genom att läsinläringen nu sker i för deltagarna kända sammanhang och inte lösryckt från vardag och arbete. Att textmaterial, ord och innehåll ligger nära deltagarna och är vuxet och intressant för dem. Att det som skrivs kan användas i vardagen och vara till direkt praktisk nytta. När läs- och skrivefärdigheterna ökar förståelsen av världen, då stärks den egna identiteten som varande litterat. Då stimuleras lärandet och upplevs som värdefullt och viktigt.

3.1. Mål för de fyra litteracitetspraktikerna och för numeracitet i FOCUS och undervisningsmaterial

3.1.1. Betydelseskopande praktik: Arbete med texters och bilders innehåll och struktur

Inom den betydelseskopande praktiken ligger fokus på texters och bilders innehåll och dess struktur. I detta arbete kopplar vi in våra deltagares egna tidigare erfarenheter av skrift och text av olika slag. För att skapa möjlighet för deltagaren att dra nytta av tidigare erfarenheter, underlätta förståelsen och skapa trygghet i lärandet kan man med fördel starta detta arbete i deltagarens egna upplevelser och utgå från deltagarens eget text- och bildmaterial. Genom ett meningsskapande som utgår från deltagarna, deras egna upplevelser och text- och bildmaterial kan deltagarna lättare bli uppmärksamma på att den skriftliga kommunikationen i skolan, precis som den muntliga, handlar om att göra sig förstådd, förstå och kommunicera med andra. När deltagarna får möjlighet att vara aktiva och upplever att de har möjlighet att påverka och att man kan förstå samma text på olika vis utifrån sina skilda erfarenheter, ökar också

ofta intresset och motivationen att undersöka fler texter och att själva delta i skapandet av texter (Franker 2018:29–30).

Arbetet inom denna praktik fokuserar alltså på att förstå vad texter och bilder vill förmedla genom att undersöka både den språkliga och den visuella form som skaparen av texten och bilderna använt för att förmedla sitt budskap (Franker 2018: 29).

De övergripande mål som främst fokuseras i denna del

Deltagaren läser och förstår texter, både muntliga skriftliga och visuella, som deltagaren behöver för att kunna göra aktiva val som rör hans/hennes livssituation. Detta innebär exempelvis att läsa och förstå brev från myndighet och vänner, att läsa och förstå ett kvitto, en webbsida eller ett politiskt budskap.

Deltagaren (skriver och) läser texter, både på papper, dator och telefon som deltagaren behöver kunna för att aktivt söka och ta del av information, påverka genom text och interagera skriftligt med sin omgivning. Detta innebär exempelvis att deltagaren skall få möjlighet att läsa (och skriva) vardagliga, för deltagaren användbara, texter i pappersform, på dator samt telefon, ex sms, meddelanden och personlig information.

Lärandemål, som beskriver de kunskaper och färdigheter som ska uppnås i denna del

Deltagaren:

- identifierar och använder texters multimodala inslag för att skapa mening och stötta innehållet i det som hen läser och skriver
- sammanfattar vardagliga texters viktigaste budskap
- förhåller sig aktiv till ett muntligt, skriftligt eller visuellt budskap d.v.s. använder sina egna erfarenheter för att förstå en text
- visar prov på att kunna läsa explicit dvs. det som står på raderna
- visar prov på att kunna läsa implicit dvs. mellan och bortom raderna, genom att reflektera, koppla texten till andra texter och erfarenheter.
- visar sin kunskap om vad som utmärker de vanligast förekommande texttyperna vad gäller syfte, ordförråd och struktur. Återgivande, berättande, beskrivande, instruerande, förklarande och argumenterande text.
- läser och förstår vardagliga, bekanta texter, i pappersform, på dator och telefon ex. sms

3.1.2. Kodknäckningspraktik: Arbete med språkets form i tal, bild och skrift

Inom denna praktik ligger fokus på att deltagaren skall få möjlighet att arbeta med språkets form och bli fonologiskt medveten dvs att deltagaren bland annat skall förstå och kunna koppla samman fonem(ljud) och grafem (bokstavsform) men också att deltagaren skall förstå hur orden bildas och hur de skrivs. Den fonologiska medvetenheten är oerhört viktig och innebär en medvetenhet om hur talspråkets fonem, de enskilda språkljuden, bygger upp språket och hur de kan kopplas till de olika bokstäverna som sedan kan sättas samman i olika konstellationer som bildar ord och texter. Att vara fonologisk medveten innebär bland annat att man kan koppla samman ljud med dess skriftliga motsvarighet (Franker 2016, Winlund 2016). Här startar vi ofta med välkända ting eller med hjälp av bilder och ökar sedan abstraktionsgraden.

De övergripande mål som främst fokuseras i denna del

Deltagaren läser och förstår texter, både muntliga skriftliga och visuella, som deltagaren behöver för att kunna göra aktiva val som rör hans/hennes livssituation. Detta innebär exempelvis att läsa och förstå brev från myndighet och vänner, att läsa och förstå ett kvitto, en webbsida eller ett politiskt budskap.

Deltagaren skriver och läser texter, både på papper, dator och telefon som deltagaren behöver kunna för att aktivt söka och ta del av information, påverka genom text och interagera skriftligt med sin omgivning. Detta innebär exempelvis att deltagaren skall få möjlighet att läsa och skriva vardagliga, för deltagaren användbara, texter i pappersform, på dator samt telefon, ex sms, meddelanden och personlig information.

Lärandemål, som beskriver de kunskaper och färdigheter som ska uppnås i denna del

FOCUS och undervisningsmaterial

Deltagaren:

- utvecklar fonologisk medvetenhet genom kunskap om alfabetets bokstäver, hur de låter (fonem) och kunna koppla ljudet (fonemet) till dess skriftliga motsvarighet (grafemet)
- visar kunskap om grundläggande grammatik såsom skiljetecken (ex punkt och frågetecken), versal och gemen bokstav och betydelsen av olika grafiska markeringar (ex fet stil, versaler i löpande text)
- automatiserar sin avkodning och läser enkla texter med känt innehåll
- tolkar och förstår muntliga och visuella texter i sin omgivning exempelvis skyltar, emojis och muntlig kommunikation på marknaden.
- skriver kortare ord, meningar och meddelanden, till exempel enkla sms eller personlig information
- skriver en enkel text efter en modell för hand och på digitalt verktyg
- använder de vanligaste tecknen för att manövrera tangentbord (space, shift, erase)

(För mer detaljerade delmål, se appendix 1)

3.1.3. Textanvändningspraktik: Arbete med texters funktion och sociala betydelse

I denna praktik ligger fokus på att ge deltagaren möjlighet att arbeta med både utformning av texter som har olika syften och olika sociala betydelser och att undersöka hur olika texter i skola, närmiljö och i samhället konstruerats för att kunna nå sina syften.

De övergripande mål som främst fokuseras i denna del

Deltagaren använder olika typer av texter och anpassar dessa efter aktuell mottagare

Lärandemål, som beskriver de kunskaper och färdigheter som ska uppnås i denna del

FOCUS och undervisningsmaterial

Deltagaren

- har kunskap om vad som utmärker de vanligast förekommande texttyperna vad gäller syfte, ordförråd och struktur; Återgivande, berättande, beskrivande, instruerande, förklarande och argumenterande text.
- reflekterar kring syfte och användningsområde för de texter som deltagaren själv använder, eller vill kunna använda, i sin vardag
- jämför olika typer av texter och dess funktion
- använder olika typer av texter i sin vardag och anpassa dem efter aktuell mottagare, syfte och sammanhang
- söker efter information i tryckt och digital media ex söker efter information på internet

3.1.4. Analyserande praktik: Arbete med ifrågasättande och rekonstruktion av texter

I denna praktik ligger fokus på att ge deltagaren möjlighet att ifrågasätta texter men också att dekonstruera och rekonstruera olika typer av texter. Målet med arbetet i denna praktik är att skapa medvetenhet och förståelse för att ingen text är neutral.

De övergripande mål som främst fokuseras i denna del

Deltagaren analyserar kritiskt olika texter, både muntliga, skriftliga och visuella, och dra slutsatser kring till vem och varför texten har uppkommit vilket bidrar till att deltagaren kan sälla och analysera de omgivande texterna i sin vardag och göra aktiva val

Lärandemål, som beskriver de kunskaper och färdigheter som ska uppnås i denna del

FOCUS och undervisningsmaterial

Deltagaren

- ökar sin medvetenhet om texters icke-neutrala natur, dess syfte och mottagare
- analyserar omgivande texter och bilders syften och förutbestämd målgrupp
- omformulerar och omarbetar texters innehåll och design så att dess syfte och/eller målgrupp förändras
- analyserar maktstrukturer och positioneringar och underliggande eller explicita attityder i texter och bilder i omgivningen
- distanserar sig från texten

3.1.5. Mål för Numeracitet i FOCUS och undervisningsmaterial

I detta avsnitt presenteras målen för numeracitet. En mer begränsad grundläggande numeracitet *ingår* i det grundläggande litteracitetsarbetet. Även om begreppen litteracitet och numeracitet är sammanvävda i verkligheten presenteras de här var för sig, för ökad tydlighet.

Inom ramen för grundläggande numeracitet innehåller FOCUS och undervisningsmaterialet olika områden där deltagaren får möjlighet att lära sig siffrorna 1-1000, grundläggande matematiska begrepp samt utvecklar sin användning av de fyra räknesätten. Deltagaren får även hantera miniräknare, behärska användningen av klocka och kalender, mynt och sedlar.

De övergripande mål som främst fokuseras i denna del

Deltagaren skall;

Deltagaren ska känna tilltro till sin egen förmåga att köpa och sälja varor och då förstå texter som används i sammanhanget

Deltagaren ska ha möjlighet att utveckla sina inkomstmöjligheter och påverka sin privatekonomi efter behov genom att förstå och kunna hantera enkla matematiska räknesätt

Deltagaren kan planera sin tid och delta i olika sambälleliga aktiviteter genom sin kunskap om klockan och kalendern

Lärandemål, som beskriver de kunskaper och färdigheter som ska uppnås i denna del

FOCUS och undervisningsmaterial

Deltagaren:

- känner till siffrorna 0-1000
- använder en miniräknare
- visar sin kunskap om klockan, både digital och analog tid
- använder en kalender
- känner till grundläggande matematiska begrepp (tiokamrater, likhet, positionssystem etc.)
- utför enkel addition, subtraktion, multiplikation och division

4. Mål för läsutrymmen

På alla platser där vi är verksamma strävar vi efter att skapa s.k. läsutrymmen lokalt för att underlätta för gemensamma diskussioner och utbyte av erfarenheter. I dessa läsutrymmen ses text i ett vidgat perspektiv. Detta innebär att text inte nödvändigtvis är i skriftlig form utan lika gärna kan bestå av både muntliga uppläsningar, visuella texter, affischer, filmer, bilder och olika digitala eller andra kreativa uttryck.

Syftet med dessa läsutrymmen är att ge våra deltagare möjlighet att tillsammans med andra diskutera för dem aktuella, angelägna ämnen samt få möjlighet att undersöka texter, muntliga, visuella och/eller skriftliga i relation till detta. Allt baserat på deras egna behov och intressen.

Då dessa läsutrymmen utvecklas lokalt konkretiseras de övergripande målen i delmål, som ser olika ut beroende på deltagare och sammanhang. Det blir upp till de lokala handledarna att tillsammans med deltagarna välja passande material.

De övergripande mål som främst fokuseras i denna del

Deltagaren läser och förstår texter, både muntliga skriftliga och visuella, som deltagaren behöver för att kunna göra aktiva val som rör hans/hennes livssituation. Detta inbegriper exempelvis att läsa och förstå brev från myndighet och vänner, att läsa och förstå ett kvitto, en webbsida eller ett politiskt budskap.

Deltagaren skriver och läser texter, både på papper, dator och telefon som deltagaren behöver kunna för att aktivt söka och ta del av information, påverka genom text och interagera skriftligt med sin omgivning. Detta inbegriper exempelvis att deltagaren skall få möjlighet att läsa och skriva vardagliga, för deltagaren användbara, texter i pappersform, på dator samt telefon, ex sms.

Deltagaren analyserar kritiskt de omgivande texterna i sin vardag, både muntliga, skriftliga och visuella och drar slutsatser kring avsändare, syfte och effekter för olika mottagare. Detta inbegriper bl.a. att deltagarna skall få möjlighet att öka sin medvetenhet om att texter aldrig är neutrala utan alltid har en avsändare med en specifik avsikt.

Deltagaren använder olika typer av texter och anpassa dessa efter aktuell mottagare. Detta inbegriper bl.a. att deltagaren skall ges möjlighet att reflektera kring syfte och användningsområde för de texter som deltagaren själv använder, eller vill använda, i sin vardag.

5. Mål för vidareutbildningar

För att förstärka det funktionella perspektivet tar Disperse även ansvar för att samordna lokala aktörer. Det samarbetet ger deltagarna möjlighet att praktiskt använda och förankra sina nya kunskaper i olika meningsfulla och användbara sammanhang. Det kan handla om att deltagare, parallellt eller efter avslutat arbete med FOCUS och undervisningsmaterialen, lär sig nya sätt att ta hand om sitt jordbruk genom att lära mer om enkla miljövänliga sätt att förhindra skadedjur, att föra loggbok över arbetet på åkern eller att lära sig mer om marsvinsuppfödning eller sömnad. Det kan också handla om att deltagare, efter avslutat arbete med FOCUS och undervisningsmaterial vill få möjlighet att certifieras för att kunna fortsätta sitt lärande i formell vuxenutbildning.

Då alternativen till vidareutbildning utvecklas lokalt kan det övergripande målet brytas ned i delmål som ser olika ut i olika kontexter därav ses endast det övergripande målet nedan.

De övergripande mål som främst fokuseras i denna del

Deltagaren ges möjlighet att studera vidare inom områden som deltagaren själv valt samt ges möjlighet att ta del av formell vuxenutbildning

Referenser

Eek, Marianne. 2018. *Basmatematik och användning av språkhjälpare. Metodisk handledning*. Kompetanse Norge.

Franker, Qarin (2013). Att utveckla litteracitet i vuxen ålder- alfabetisering i en flerspråkig kontext. I: Hyltenstam, Kenneth & Inger Lindberg (red.) (2013). *Svenska som andraspråk- i forskning, undervisning och samhälle*. Studentlitteratur

Franker, Qarin (2016). *Resurser och litteracitetspraktiker*. I: Modulen grundläggande litteracitet för nyanlända elever. Skolverket

Franker, Qarin (2018). *Gränsöverskridande arbete med elevers litteraciteter*. I: Aldén, Kristina & Aina Bigestans (red.). *Litteraciteter och flerspråkighet*. Symposium 2018. Liber

UNESCO 2017. Measuring functional literacy and numeracy for lifelong learning.
<http://uis.unesco.org/en/blog/measuring-functional-literacy-and-numeracy-lifelong-learning>

Winlund, Anna (2016). *Att knäcka koden i kända sammanhang*. I: Modulen grundläggande litteracitet för nyanlända elever. Skolverket

Winlund, A. (2020a). Emergent literacy instruction: ' _Continua of biliteracy' _among newly immigrated adolescents. *Language and Education*, 34(3), 249–266.

Winlund, Anna (2021) Writing practices of recently immigrated adolescent emergent writers: A study from a language introductory school in Sweden. In: *Journal of Second Language Writing* 51 (2021) 100794

(Appendix 1)

FOCUS och undervisningsmaterial_ F18

Kodknäckningspraktiken

Deltagaren skall;

(Fonologisk medvetenhet)

- Ha kunskap om alfabetets bokstäver, hur de låter (fonem) och kunna koppla ljudet (fonemet) till dess skriftliga motsvarighet (grafemet)
- Kunna den alfabetiska ordningen
- Identifiera det första ljudet i bekanta ord
- Identifiera var i ordet ljudet eller bokstaven finns (i början, mitten eller slutet)
- Känna till de grundläggande stavelserna
- Kunna markera antal stavelser i välbekanta ord
- identifiera samma ljud i olika ord
- ljuda samman ljud (syntes)
- kunna dela upp korta välbekanta ord i dess språkljud (analys)
- kunna bilda ord med ett givet begynnelseljud

(Avkoda och förstå)

- läsa sitt namn och andra namn (som exempelvis sina barns) som ordbilder
- kunna tolka vanliga bilder, skyltar, förpackningar, symboler och emojis
- ljuda samman korta ljudenligt stavade ord som är bekanta
- läsa bekanta ord som helheter (ortografisk läsning)
- Ha kunskap om läsriktning
- Ha kunskap om grundläggande grammatik såsom skiljetecken (ex punkt och frågetecken), versal och gemen bokstav och betydelsen av olika grafiska markeringar (ex fet stil, versaler i löpande text)
- Kunna avkoda enkla ord och förstå innebörden
- Kunna läsa en enkel mening och förstå innehållet
- Kunna läsa enkla hela stycken med förståelse för innehållet
- Ha automatiserat sin avkodning och läser enkla texter med känt innehåll
- Kunna läsa och hitta information i anpassade texter
- Kunna sammanfatta innehållet i en text
- Kunna koppla det lästa till egna erfarenheter och tidigare kunskap

(Skriva med digitalt verktyg och för hand)

- Kunna hålla en penna
- Kunna skriva sitt namn och andra namn som deltagaren önskar samt veta vad en underskrift innebär
- Kunna avgränsa ord

- Kunna skriva korta ljudenligt stavade och kända ord
- Självständigt kunna skriva kortare ord, meningar och meddelanden, till exempel enkla sms
- Kunna skriva en enkel text efter en modell för hand och på digitalt verktyg
- Kunna använda skiljetecken och versal och gemen korrekt
- Kunna använda de vanligaste tecknen för att manövrera tangentbord (space, shift, erase)